

CONSTITUCIÓ PASTORAL «GAUDIUM ET SPES» SOBRE L'ESGLÉSIA EN EL MÓN CONTEMPORANI*

Proemi

1. (*Íntima unió de l'Església amb tota la família humana.*) La joia i l'esperança, la tristesa i l'angoixa dels homes contemporanis, sobretot dels pobres i de tots els qui sofreixen, són també la joia i l'esperança, la tristesa i l'angoixa dels deixebles de Crist, i no hi ha res de veritablement humà que no trobi ressò en el cor d'ells. La seva comunitat, en efecte, està composta d'homes que, agermanats en Crist, són conduïts per l'Esperit Sant en el pelegrinatge vers el regne del Pare i han rebut un missatge de salvació per a proposar a tothom. Per això se sent de debò íntimament solidària del gènere humà i de la seva història.

2. (*A qui s'adreça el Concili.*) Per tant, després d'haver penetrat més a fons el misteri de l'Església, el Concili Vaticà II no dubta a adreçar-se ara, no solament als fills de l'Església i a tots els qui invoquen el nom de Crist, sinó a tots els homes. A tots vol exposar de quina manera concep la presència i l'acció de l'Església en el món contemporani. Té present, doncs, el món dels homes, és a dir, el conjunt de la família humana amb totes les realitats enmig de les quals viu; el món, teatre de la història del gènere humà, marcat pel seu enginy, per fracassos, per triomfs; el món que els cristians reconeixen creat i conservat per l'amor del Creador, posat certament sota el domini del pecat, però alliberat per Crist crucificat i ressuscitat, que trencà el poder del Maligne, i alliberat i destinat, segons el propòsit diví, a ser transformat i portat al seu acompliment definitiu.

3. (*Al servei de l'home.*) Avui dia, el gènere humà, admirat dels propis descobriments i del seu poder, s'interroga, sovint amb angoixa, sobre l'evolució actual del món, sobre el lloc i la missió de l'home en l'univers, sobre el sentit dels seus esforços individuals i col·lectius, i també sobre el destí darrer de les coses i dels homes. Per això el Concili, testimoni i guia de la fe de tot el poble de Déu, aplegat per Crist, no pot donar una prova més gran de solidaritat, de respecte i d'amor a tota la família humana, de la qual forma part, que establint amb ella un diàleg sobre tots aquests problemes, aportant-hi la llum de l'Evangeli i posant a disposició del gènere humà les energies de salva-

ció que l'Església, guiada per l'Esperit Sant, rep del seu Fundador. Perquè es tracta de salvar la persona humana, d'edificar la comunitat humana. L'home, doncs, en la seva unitat i la seva totalitat —cos i ànima, cor i consciència, intel·ligència i voluntat— serà l'eix de tota la nostra exposició.

Per tant, el sagrat Sínode, proclamant la grandesa de la vocació de l'home i afirmant que en ell hi ha un germen diví, ofereix al gènere humà la col·laboració sincera de l'Església a fi de promoure aquella fraternitat universal que correspongui a aquesta vocació. L'Església no és empesa per cap ambició terrenal, sinó que sols desitja una cosa: continuar, sota el guiatge de l'Esperit Paràclit, l'obra mateixa de Crist que vingué al món a donar testimoni de la veritat, a salvar i no a condemnar, a servir i no pas a ser servit.

Exposició introductòria

LA SITUACIÓ HUMANA EN EL MÓN CONTEMPORANI

4. (*Esperança i angoixa.*) Per complir aquesta tasca, l'Església té permanentment el deure d'escrutar els signes dels temps i d'interpretar-los a la llum de l'Evangeli, talment que, d'una manera acomodada a cada generació, pugui respondre als interrogants perennes dels homes sobre el sentit de la vida present i de la futura i sobre la relació de l'una amb l'altra. Cal, doncs, conèixer i comprendre el món en què vivim, i també les seves esperances, les seves aspiracions i el seu caràcter sovint dramàtic. Hom pot esbossar algunes característiques fonamentals del món actual de la manera següent:

El llinatge humà viu avui un període nou de la seva història, caracteritzat per canvis profunds i ràpids, que s'estenen progressivament a tot l'univers. Provocats per la intel·ligència i l'activitat creativa de l'home, repercuteixen en l'home mateix, en els seus judicis i en els seus desigs individuals i col·lectius, en la seva manera de pensar i d'actuar tant de cara a les coses com de cara als homes. De manera que ja podem parlar d'una veritable transformació social i cultural, que repercuteix també en la vida religiosa.

Com s'esdevé en tota crisi de creixement, aquesta transformació comporta dificultats no pas

* Promulgada el 7 de desembre de 1965.

lleus. Així, mentre el poder de l'home no ha estat mai tan gran com als nostres dies, no aconsegueix pas sempre de posar-lo al seu servei. S'esforça per penetrar en el més íntim del seu esperit, però ben sovint apareix més insegur d'ell mateix. A poc a poc descobreix més clarament les lleis de la vida social, però vacil·la sobre les orientacions que cal imprimir-li.

Mai la humanitat no ha disposat de tantes riqueses, de tantes possibilitats, de tanta potència econòmica; així i tot, una part ingent dels habitants del món passa fam i misèria, i una massa innumerable és totalment analfabeta. Mai com avui els homes no havien tingut un sentit tan agut de la llibertat, i, en canvi, neixen noves formes d'esclavitud social i psíquica. I mentre el món nota tan lúcidament la seva unitat i la dependència recíproca dels uns als altres en una necessària solidaritat, es veu al mateix temps atroçment esquarterat per una oposició de forces antagòniques, ja que persisteixen encara aspres dissensions polítiques, socials, econòmiques, racials i ideològiques, amb el perill que una guerra ho arrasi tot. Mentre augmenta l'intercanvi d'idees, les mateixes paraules que serveixen per a expressar els conceptes més importants tenen significats força diferents en les distintes ideologies. En fi, es busca amb insistència un ordre temporal més perfecte, sense, però, que avanci paral·lelament el progrés espiritual.

Immersos en condicions tan complexes, molts dels nostres contemporanis no poden identificar clarament els valors perennes ni harmonitzar-los com cal amb els que han anat sorgint. Això fa que, turmentats entre l'esperança i el neguit i interrogant-se sobre el curs actual del món, sentin el pes de l'angoixa. Aquesta evolució de les coses desafia els homes a donar una resposta, o millor, els hi obliga.

5. (*Canvis profunds.*) La torbació actual dels esperits i la transformació de les condicions de vida estan lligades a una radical modificació, que, en el camp de la formació del pensament, dóna un pes creixent a les ciències matemàtiques i naturals i a les humanes, i, en el camp de l'acció, a la tècnica, nascuda d'aquestes ciències. Aquesta mentalitat científica modela d'una manera diferent la cultura i la manera de pensar. Les tècniques progressen fins a transformar la faç de la terra i intenten conquerir fins i tot l'espai interplanetari.

Àdhuc sobre el temps la intel·ligència humana eixampla d'alguna manera el seu domini: de cara al passat, pel coneixement de la història; de cara al futur, per la prospectiva i la planificació. Els pro-

gressos de les ciències biològiques, psicològiques i socials no sols permeten a l'home de conèixer-se millor a si mateix, sinó que l'ajuden a influir directament damunt la vida de les societats a través de mètodes tècnics. Al mateix temps, la humanitat cada vegada es preocupa més de preveure i d'ordenar el propi increment demogràfic.

La mateixa història s'accelera a un ritme tan ràpid que amb prou feines els individus particulars la poden seguir. Esdevé únic el destí de la humanitat, sense diversificar-se més en històries separades. El gènere humà passa així d'una concepció més aviat estàtica de la realitat a una concepció més dinàmica i evolutiva, la qual dóna lloc a una problemàtica tota nova que reclama noves anàlisis i noves síntesis.

6. (*Canvis en l'ordre social.*) Al mateix temps, es produeixen canvis cada vegada més profunds en les comunitats locals tradicionals —com ara famílies patriarcals, clans, tribus, poblats— en els diferents grups i en les relacions de la convivència social.

S'estén de mica en mica el tipus de societat industrial, que porta algunes nacions a una opulència econòmica i transforma profundament concepcions i condicions mil·lenàries de vida social. Semblantment augmenten el gust i la recerca de la civilització urbana, afavorits per la multiplicació de les ciutats i de llurs habitants i per un moviment d'urbanització que s'estén al camp.

Mitjans nous i més perfeccionats de comunicació social contribueixen a fer conèixer els esdeveniments i a difondre amb la màxima amplitud i rapidesa les idees i els sentiments, tot provocant reaccions en cadena.

I no s'ha de subestimar tampoc que moltíssima gent, empesa a emigrar per raons diverses, canviï el seu estil de vida.

Així, les relacions que uneixen l'home amb els seus semblants es multipliquen sense parar, i aquesta mateixa socialització crea, al seu entorn, nous lligams, sense, però, promoure sempre la corresponent maduresa de la persona ni les relacions veritablement personals (personalització).

Aquesta evolució apareix més clara en les nacions que ja es beneficien dels progressos econòmics i tècnics, però també s'obre pas en els pobles en vies de desenvolupament, que aspiren a obtenir per als propis països els avantatges de la industrialització i de la urbanització. Aquests pobles, sobretot els vinculats a les tradicions més antigues, experimenten al mateix temps l'impuls a un exercici més madur i més personal de la llibertat.

7. (*Canvis psicològics, morals i religiosos*). El canvi de mentalitat i d'estructures sovint posa en qüestió els valors transmesos, sobretot entre els joves, que més d'una vegada es tornen impacients i àdhuc angoixosament rebels, i, conscients de la pròpia importància en la vida social, volen prendre-hi part ben de pressa. Per això no és rar que els pares i els educadors es trobin cada dia amb més dificultats en l'acompliment dels deures.

En canvi, les institucions, les lleis i les maneres de pensar i de sentir transmeses pels avantpassats no sempre semblen ben adaptades a la situació actual; d'aquí la greu pertorbació en el comportament i en les mateixes normes de conducta.

Finalment, les noves situacions influeixen també sobre la vida religiosa. D'una banda, un sentit crític més agut la purifica d'una concepció màgica del món i de supersticions persistents i exigeix una adhesió més i més personal i activa a la fe; i així no són pas pocs els qui s'eleven a un més agut sentit de Déu. D'altra banda, multituds cada cop més nombroses s'allunyen de la religió. A diferència del passat, negar Déu o la religió, o bé prescindir-ne, ja no són un fet insòlit i individual; avui sovint és presentat com una exigència del progrés científic o d'un nou tipus pràcticament d'humanisme. I a molts països ja no es manifesta sols en el pensament dels filòsofs, sinó que influeix amplament la literatura, les arts, la interpretació de les ciències humanes i de la història i les mateixes lleis civils, tant, que molts en queden desorientats.

8. (*Desequilibris del món modern*.) Uns canvis tan ràpids fets sovint desordenadament, i més encara la mateixa presa de consciència més aguda de les discrepàncies que hi ha al món, generen i augmenten les contradiccions i els desequilibris.

Al nivell de la persona sorgeix un desequilibri força freqüent entre una moderna intel·ligència pràctica i el pensament teòric que no és capaç de dominar la massa dels seus coneixements ni d'ordenar-la en bones síntesis. Sorgeix igualment un desequilibri entre la preocupació de l'eficàcia pràctica i les exigències de la consciència moral, i, molt sovint encara, entre les condicions de la vida col·lectiva i les exigències d'un pensament personal i, encara més, de la contemplació. Un desequilibri, finalment, entre l'especialització de l'activitat humana i la visió global de la realitat.

A l'interior de la família sorgeixen discrepàncies degudes a la pesantor de les condicions demogràfiques, econòmiques i socials, o als conflictes entre una generació i una altra, o bé encara a l'aparició de noves relacions socials entre homes i dones.

I també sorgeixen grans discrepàncies entre les races, i encara més entre les diferents categories socials; entre les nacions opulentes i les menys poderoses i pobres; en fi, entre les institucions internacionals, nascudes de l'aspiració dels pobles a la pau, i l'ambició d'imposar la pròpia ideologia i també els egoismes col·lectius a les nacions o a d'altres organismes.

D'aquí les recíproques malfiances i enemistats, els conflictes i les desgràcies, dels quals l'home mateix és alhora causa i víctima.

9. (*Les aspiracions més universals de la humanitat*.) Mentrestant, creix el convenciment que la humanitat no sols pot i ha de reforçar més i més el seu domini damunt les coses creades, sinó que li pertoca també instituir un ordre polític, social i econòmic que serveixi cada dia millor l'home i ajudi els individus i els grups a afirmar i a cultivar la pròpia dignitat.

D'aquí que molts reivindiquin acèrrimament aquells béns dels quals tenen viva consciència de veure's privats per una injustícia o una repartició desigual. Les nacions en via de desenvolupament i les tot just arribades a la independència desitgen participar en els avantatges de la civilització moderna, no sols en el pla polític sinó també en l'econòmic, i representar lliurement el paper que els correspon en el món. En realitat, però, cada dia creix llur distància i alhora i sovint llur dependència, econòmica i tot, respecte a les altres nacions més riques que progressen més de pressa. Els pobles oprimits per la fam interpel·len els pobles més rics. Les dones, allà on encara no l'han obtinguda, reclamen la igualtat de dret i de fet amb els homes. Obrers i agricultors volen no solament guanyar-se la vida, sinó encara desenrotllar la personalitat amb el treball i fins i tot participar en l'organització de la vida econòmica, social, política i cultural. Per primera vegada en la història humana, tots els pobles estan convençuts que els beneficis de la cultura poden i han d'estendre's realment a tothom.

Però sota totes aquestes exigències s'amaga una aspiració més profunda i més universal: les persones i els grups anhelan viure plenament i lliurement d'una manera digna de l'home, que posi al seu servei tot el que el món contemporani els pot oferir tan abundantment. Les nacions, igualment, s'esforcen cada vegada més per assolir una certa comunitat universal.

Així les coses, el món d'avui es presenta al mateix temps poderós i feble, capaç de fer el millor i el pitjor, ja que se li obre el camí de la llibertat o

de la servitud, del progrés o de la regressió, de la fraternitat o de l'odi. A més, l'home s'adona que depèn d'ell orientar bé les forces que ell mateix ha posat en moviment i que poden oprimir-lo o ser-li de profit. Per això es fa preguntes.

10. (*Les grans qüestions de la humanitat.*) En realitat, els desequilibris que pateix el món contemporani estan lligats amb aquell desequilibri més fonamental que té l'arrel en el cor de l'home. Efectivament, en el mateix home es troben enfrontats molts elements. Perquè, mentre per una banda, com a criatura, palpa de mil maneres els seus propis límits, per l'altra banda se sent il·limitat en els seus anhels i cridat a una vida superior. Atret per moltes sol·licitacions, sempre es veu obligat a escollir-ne alguna i, per tant, a renunciar a les altres. Encara més, feble i pecador com és, no rarament fa allò que no voldria i deixa de fer allò que voldria. La conseqüència és que sofreix en ell mateix una divisió, de la qual provenen, al seu torn, tantes i tan greus discòrdies en la societat. Cert, molts que viuen infectats per un materialisme pràctic són ben lluny de tenir la clara percepció d'aquest drama, o bé encara, oprimits per la misèria, no tenen manera de reflexionar-hi. Molts d'altres ja es pensen quedar satisfets amb la interpretació pluralista dels fets.

Alguns, encara, esperen l'alliberament veritable i total de la humanitat únicament dels esforços de l'home, i estan persuadits que el futur regne de l'home sobre la terra satisfarà tots els desigs del cor. Ni falten tampoc els qui, desesperant de trobar un sentit a la vida, lloen l'audàcia d'aquells que, considerant l'existència humana buida de tota significació, s'esforcen per donar-li'n una de plena només amb el propi enginy. Malgrat això, davant l'evolució actual del món, cada dia són més nombrosos els qui es plantegen les qüestions més fonamentals o les perceben amb renovada agudesia: Què és l'home? Quin sentit tenen el dolor, el mal, la mort, que continuen subsistint malgrat tants progressos? On treuen cap aquestes victòries obtingudes a un preu tan car? Què pot aportar l'home a la societat i què pot esperar-ne? Què vindrà després d'aquesta vida terrenal?

L'Església creu que Crist, mort i ressuscitat per tothom, dona a l'home, mitjançant el seu Esperit, llum i força perquè pugui respondre a la seva vocació suprema; i que, sota al cel, no hi ha cap altre nom donat als homes que pugui salvar-los. Creu igualment que la clau, el centre i el fi de tota la història humana es troben en el seu Senyor i Mestre. L'Església afirma també que per sota de tots

els canvis hi ha moltes realitats immutables: aquestes tenen el seu últim fonament en Crist, que és sempre el mateix: ahir, avui i pels segles. Així a la llum de Crist, imatge del Déu invisible, engendrat abans de tota la creació, el Concili vol adreçar-se a tothom per esclarir el misteri de l'home i col·laborar en la recerca d'una solució als principals problemes del nostre temps.

Part I

L'ESGLÉSIA I LA VOCACIÓ DE L'HOME

11. (*Cal respondre als impulsos de l'Esperit.*) El poble de Déu, mogut per la fe per la qual creu que és conduït per l'Esperit del Senyor que omple l'univers, procura discernir en els esdeveniments, en les exigències i en les aspiracions en els quals participa junt amb els altres homes del nostre temps, quins són els veritables signes de la presència i del pla de Déu. La fe, en efecte, ho esclareix tot amb una nova llum i manifesta les intencions de Déu sobre la vocació integral de l'home, i per això guia la intel·ligència vers solucions plenament humanes. Sota aquesta llum, el Concili es proposa abans que res expressar un judici sobre aquells valors que avui són màximament apreciats i referir-los a la seva font divina. Aquests valors, efectivament, en tant que procedeixen de l'enginy que Déu ha donat a l'home, són molt bons; però per culpa de la corrupció del cor humà, es desvien sovint de l'ordre degut i, per tant, necessiten ser purificats.

Què en pensa l'Església, de l'home? Què sembla que cal recomanar amb vista a la construcció de la societat actual? Quin és el sentit últim de l'activitat humana en l'univers? Aquestes qüestions esperen una resposta. A través d'ella es veurà més clar que el poble de Déu i la humanitat, de la qual aquest forma part, es presten serveis mutus, i així la missió de l'Església apareixerà religiosa i, per aquest mateix fet, eminentment humana.

Cap. I. La dignitat de la persona humana

12. (*L'home a imatge de Déu.*) Creients i no creients estan gairebé d'acord que tot allò que hi ha a la terra s'ha d'ordenar a l'home com el seu centre i a la seva culminació.

Però, què és l'home? Ha manifestat i manifesta moltes opinions sobre si mateix, variades i fins contradictòries; sovint o s'exalta com si fos la regla

absoluta, o bé es deprimeix fins a la desesperació; i així acaba en el dubte i l'angoixa. L'Església, plenament conscient d'aquestes dificultats, instruïda per la revelació de Déu, pot donar-hi una resposta que descrigui la veritable condició humana, expliqui les seves febleses i alhora puguin ser rectament reconegudes la seva dignitat i la seva vocació.

La sagrada Escripura ensenya que l'home fou creat «a imatge de Déu», capaç de conèixer i d'estimar el seu Creador, constituït per ell senyor sobre totes les criatures terrenals, per governar-les i servir-se'n, tot glorificant Déu. «Què és l'home, perquè te'n recordis? Què és un mortal, perquè el tinguis present? Gairebé n'has fet un déu, l'has coronat de glòria i dignitat, l'has fet rei de les coses creades, tot ho has posat sota els seus peus» (Sl 8,5-7).

Però Déu no va crear l'home sol, ja que des del començament «creà l'home i la dona» (Gn 1,27), l'associació dels quals va constituir la primera forma de comunió de persones. Perquè l'home, per la seva íntima natura és un ésser social, i sense relacions amb els altres no pot viure ni desplegar les seves qualitats.

Déu, doncs, com llegim també a les pàgines sagrades, veié que «tot el que havia fet era molt bo» (Gn 1,31).

13. (*El pecat.*) Però l'home, constituït per Déu en estat de justícia, per persuasió del Maligne, ja des del començament de la història va abusar de la seva llibertat, alçant-se contra Déu i volent atènyer el seu fi fora de Déu. Tot i conèixer Déu, no el va glorificar com a Déu, sinó que el seu cor insensat s'omplí de foscor, i va servir més la criatura que no pas el Creador. El que coneixem per la revelació divina concorda amb la mateixa experiència. Ja que l'home, examinant el seu cor, es descobreix també inclinat al mal i immersit en tantes misèries, que no poden provenir del seu bon Creador. Sovint refusant reconèixer Déu com a principi seu, ha trencat també l'ordre degut en relació al seu fi últim, i alhora tota la seva orientació ja sigui envers ell mateix, ja sigui envers els altres homes i envers totes les coses creades.

D'aquí que l'home estigui dividit en si mateix. Per això tota la vida dels homes, individual i col·lectiva, es presenta com una lluita, certament dramàtica, entre el bé i el mal, entre la llum i les tenebres. Més encara, l'home es troba incapaç de superar eficaçment per si mateix els assalts del mal, talment, que cadascú se sent com encadenat. Però el Senyor mateix va venir per alliberar i enfortir l'home, tot renovant-lo interiorment i traient fora «el príncep d'aquest món» (Jn 12,31), que el

retenia en la servitud del pecat. D'altra banda, el pecat és una disminució per a l'home mateix, perquè li impedeix d'aconseguir la plenitud.

A la llum d'aquesta revelació troben la seva última explicació la vocació sublim i la misèria profunda que els homes experimenten.

14. (*Constitució de l'home.*) U en cos i ànima, l'home, per la seva mateixa condició corporal, aplega en ell els elements del món material, talment que, per mitjà d'ell, atenyen el seu cim i aixequen la veu per lloar lliurement el Creador. D'aquí que no li és permès a l'home menysprear la vida corporal, sinó que, al contrari, té obligació de considerar bo i digne d'honor el seu cos, ja que ha estat creat per Déu i destinat a ressuscitar el darrer dia. Amb tot, ferit pel pecat, experimenta les rebel·lions del cos. La dignitat mateixa de l'home, doncs, reclama que glorifiqui Déu en el seu cos, i que no li permeti servir les inclinacions perverses del cor.

L'home, però, no s'equivoca quan es reconeix superior a les coses corporals i no es considera tan sols una partícula de la natura o un element anònim de la ciutat humana. En efecte, per la seva interioritat, és superior a l'univers: en aquesta profunda interioritat torna, quan es gira vers el seu cor, allí on l'espera Déu, que escruta els cors, allí on, sota la mirada de Déu, decideix el propi destí. Així, doncs, quan reconeix que té una ànima espiritual i immortal, no és víctima d'un miratge fallaç, provinent només de condicions físiques i socials, sinó que, al contrari, ateny la mateixa veritat profunda de la realitat.

15. (*Dignitat de la intel·ligència, la veritat i la saviesa.*) Participant de la llum de la ment divina, l'home té raó de considerar-se superior, per la seva intel·ligència, a l'univers. Amb l'exercici infatigable del seu enginy a través dels segles, ha progressat certament en les ciències empíriques i en les arts tècniques i liberals. I en els nostres temps, investigant sobretot en el món material i sotmetent-se'l, ha obtingut èxits notables. Amb tot, sempre ha buscat i ha trobat una veritat més profunda. Perquè la intel·ligència no queda limitada tan sols pels fenòmens, sinó que és capaç d'abastar la realitat intel·ligible amb veritable certesa, tot i que, a conseqüència del pecat, es troba en part enfosquida i afeblida.

Finalment, la naturalesa intel·lectual de la persona humana es perfecciona i s'ha de perfeccionar, per mitjà de la saviesa, que atreu suauement la ment de l'home a cercar i a estimar allò que és veritable i bo, i, quan l'home n'està amarat, és portat a les coses invisibles a través de les visibles.

La nostra època, més que els segles passats, necessita aquesta saviesa perquè esdevinguin més humans tots els descobriments de l'home. El futur del món perilla, si no se susciten homes més assenyats. Cal fer notar, a més, que moltes nacions, més pobres certament en béns econòmics, però més riques en saviesa, poden prestar a les altres una aportació rellevant.

Gràcies al do de l'Esperit Sant, l'home arriba a contemplar i a gustar per la fe el misteri del disseny diví.

16. (*Dignitat de la consciència moral.*) En el fons de la consciència l'home descobreix una llei que no es dona a si mateix, però que ha d'obeir i la veu de la qual, invitant-lo sempre a estimar i a fer el bé i a evitar el mal, quan convé sona a les oïdes del cor: fes això, evita allò. Perquè l'home té una llei escrita per Déu en el seu cor; obeir-la constitueix la seva dignitat i segons aquesta serà judicat. La consciència és el nucli més secret i el sagrari de l'home, on es troba tot sol amb Déu, la veu del qual ressona en la intimitat pròpia. La consciència coneix d'una manera meravellosa aquella llei que s'acompleix en l'amor a Déu i al proïsme. Per la fidelitat a la consciència, els cristians s'uneixen als altres homes per cercar la veritat i per resoldre en la veritat tants problemes morals com sorgeixen tant en la vida individual com en les relacions socials. Com més preval, doncs, la consciència recta, més les persones i els grups s'aparten del cec albir i s'esforcen per conformar-se a les normes objectives de la moralitat. Amb tot, no rarament passa que la consciència s'equivoca per ignorància invencible, sense que per això perdi la seva dignitat. Cosa que no es pot dir quan l'home no es preocupa gaire de cercar la veritat i el bé, i la consciència, pel costum de pecar, quasi es torna cega a poc a poc.

17. (*Grandesa de la llibertat.*) Però l'home només lliurement pot convertir-se al bé. Aquesta llibertat, els nostres contemporanis la valoren molt i la desitgen amb entusiasme i amb raó. Sovint, però, la fomenten malament, com una llicència de fer qualsevol cosa, mentre agradi, encara que sigui dolenta. L'autèntica llibertat, en canvi, és el gran signe de la imatge divina en l'home, ja que Déu va voler deixar l'home lliure a les seves decisions, a fi que busqui espontàniament el seu Creador i, adherint-se a ell, arribi lliurement a la perfecció plena i feliç. La dignitat de l'home, doncs, demana que actui d'acord amb una elecció conscient i lliure, és a dir, mogut i induït per conviccions personals, i no per un impuls intern cec o

sota una mera coacció externa. L'home obté aquesta dignitat quan, alliberant-se de tota esclavitud de passions, tendeix al seu fi en la lliure elecció del bé i es procura amb eficàcia i habilitat els mitjans adequats. La llibertat de l'home, ferida pel pecat, pot fer plenament eficaç aquesta ordenació a Déu només amb l'ajut de la gràcia de Déu. Però cadascú haurà de donar compte de la pròpia vida davant el tribunal de Déu, segons que hagi obrat el bé o el mal.

18. (*El misteri de la mort.*) Davant la mort, l'enigma de la condició humana arriba al punt més alt. L'home no sols és turmentat pel dolor i per la progressiva destrucció del cos, sinó també, i molt més, pel temor que tot s'acabi per sempre. Però per instint del cor judica rectament, quan detesta i rebutja la total ruïna i la desaparició definitiva de la seva persona. La llavor d'eternitat que porta en ell, irreductible a la sola matèria, es revolta contra la mort. Tots els intents de la tècnica, per molt útils que siguin, no aconsegueixen apaiagar l'angoixa de l'home: la prolongació de la longevitat biològica no li pot satisfer aquell desig d'una vida ulterior que es troba inevitablement arrelada en el seu cor.

Mentre tota imaginació fracassa davant la mort, l'Església, en canvi, instruïda per la revelació divina, afirma que l'home ha estat creat per Déu de cara a un final feliç, més enllà dels límits de la misèria terrenal. La fe cristiana, a més, ensenya que la mort corporal, a la qual l'home no estaria subjecte si no hagués pecat, serà vençuda, quan el Salvador omnipotent i misericordiós restitueixi a l'home la salvació perduda per culpa pròpia. Déu va cridar i crida l'home perquè amb tota la seva naturalesa s'adhereixi a ell en una perpètua comunió de vida divina incorruptible. Aquesta victòria, Crist l'aconseguí alliberant l'home de la mort amb la pròpia mort i ressuscitant a la vida. La fe, doncs, presentada amb arguments sòlids, ofereix a qui vulgui reflexionar la resposta a la seva angoixa sobre la sort futura; i al mateix temps dona la possibilitat d'una comunió en Crist amb els germans estimats, arrabassats ja per la mort, tot infonent l'esperança que ja han assolit la vida veritable en Déu.

19. (*Formes i arrels de l'ateisme.*) La raó més alta de la dignitat humana consisteix en la vocació de l'home a la comunió amb Déu. Des del naixement, l'home és invitat al diàleg amb Déu: no existeix sinó perquè, creat per Déu per amor, és conservat sempre per amor, i no viu plenament segons la veritat si no reconeix lliurement aquest amor i es

dóna al seu Creador. Però molts dels nostres contemporanis no perceben de cap manera aquesta unió íntima i vital amb Déu o la refusen explícitament, de tal manera que l'ateisme ha de ser considerat entre les més greus realitats d'aquest temps i ha de ser sotmès a un examen molt atent.

Amb el terme ateisme es designen fenòmens molt diversos entre ells. Mentre uns neguen expressament Déu, d'altres creuen que l'home no pot afirmar absolutament res d'ell; d'altres, encara, sotmeten a examen la qüestió referent a Déu amb un mètode tal que apareix sense sentit. Molts, ultrapassant indègudament els límits de les ciències positives, o pretenen explicar-ho tot només des d'aquest punt de vista científic, o bé, al contrari, ja no admeten cap veritat absoluta. Alguns enalteixen tant l'home, que la fe en Déu resulta quasi afeblida, més inclinats, segons sembla, a afirmar l'home que a negar Déu. N'hi ha que es representen Déu de tal manera que la representació que rebutgen no és de cap manera el Déu de l'Evangelí. D'altres ni tan sols es plantegen qüestions referents a Déu, perquè no semblen sentir cap inquietud religiosa ni entenen per què s'han d'interessar encara per la religió. L'ateisme, a més, sorgeix no rarament, o bé de la protesta violenta contra el mal del món, o bé d'haver atribuït indègudament caràcter absolut a algun valor humà fins a fer-li prendre el lloc de Déu. La mateixa civilització actual, no en si mateixa, sinó pel fet d'estar massa implicada amb els béns terrenals, pot fer sovint més difícil l'accés a Déu.

Sens dubte, no estan lliures de culpa aquells qui, no seguint el dictamen de la consciència, voluntàriament s'esforcen per allunyar Déu del propi cor i evitar les qüestions religioses; però, en aquest camp, els mateixos creients sovint hi tenen part de responsabilitat. Perquè l'ateisme, considerat integralment, no és quelcom d'espontani, sinó que més aviat s'origina de causes diverses, entre les quals es compta també la reacció crítica contra les religions i, en algunes regions, sobretot contra la religió cristiana. Per això, en aquesta gènesi de l'ateisme, els creients hi poden tenir una certa responsabilitat, en tant que, per una negligent educació de la fe, o per una presentació fal·laç de la doctrina, o fins també pels defectes de la pròpia vida religiosa, moral i social, cal dir que més aviat velen que no pas revelen el rostre autèntic de Déu i de la religió.

20. (*L'ateisme sistemàtic.*) L'ateisme modern presenta també sovint una forma sistemàtica que, a part d'altres causes, condueix el desig d'autonomia de l'home fins al punt de suscitar dificultats

contra qualsevol mena de dependència de Déu. Els qui professen aquest ateisme propugnen que la llibertat consisteix en el fet que l'home sigui fi de si mateix, únic artífex i demiürg de la seva pròpia història, la qual cosa sostenen que no és compatible amb el reconeixement d'un Senyor, autor i fi de totes les coses, o almenys fa totalment supèrflua una semblant afirmació. El sentit de poder que l'actual progrés tècnic confereix a l'home pot afavorir aquesta doctrina.

Entre les formes de l'ateisme actual no es pot passar per alt aquella que espera l'alliberament de l'home, sobretot el seu alliberament econòmic i social. Sosté que la religió, per la seva naturalesa, és obstacle per a aquest alliberament, ja que, elevat l'esperança humana vers una vida futura enganyosa, l'aparta de l'edificació de la ciutat terrenal. D'aquí que els promotors d'una tal doctrina, quan accedeixen al govern de l'estat, combaten violentament la religió tot difonent l'ateisme fins i tot recurrent, especialment en l'educació de la joventut, a aquells mitjans de pressió de què disposa el poder públic.

21. (*Actitud de l'Església envers l'ateisme.*) L'Església, fidel a Déu i fidel als homes, no pot deixar de reprovar amb dolor, però amb tota fermesa, com ja ho féu en el passat, aquelles doctrines i accions que són contràries a la raó i a l'experiència humana universal i degraden l'home de la seva grandesa innata.

Amb tot, s'esforça a descobrir en la ment dels ateus les causes de la negació de Déu, i, conscient de la gravetat de les qüestions que l'ateisme suscita i portada per la caritat envers tots els homes, considera que cal sotmetre aquestes qüestions a un examen seriós i més profund.

L'Església sosté que el reconeixement de Déu no s'oposa de cap manera a la dignitat de l'home, ja que aquesta dignitat es fonamenta i es perfecciona en el mateix Déu: l'home és constituït intel·ligent i lliure en la societat per Déu creador; però sobretot és cridat com a fill a la mateixa comunió de Déu i a participar en la seva mateixa felicitat. Ensenya, a més, que, l'esperança escatològica no disminueix la importància de les responsabilitats terrenals, sinó que, més aviat, nous motius en sostenen el compliment. En canvi, quan manquen el fonament diví i l'esperança de la vida eterna, la dignitat de l'home queda greument lesionada, com consta sovint avui, i els enigmes de la vida i de la mort, de la culpa i del dolor resten sense solució, fins al punt que no rarament els homes cauen en la desesperació.

Mentrestant, cada home continua essent per a si mateix un problema sense resoldre, percebut confusament. Ningú no pot defugir del tot l'esmentat interrogant en certs moments, sobretot en els principals esdeveniments de la vida. A aquesta qüestió només Déu dona una resposta plenament i amb tota certesa, ell que crida l'home a un pensament més profund i a una recerca més humil.

El remei a aplicar a l'ateisme s'ha d'esperar tant de l'exposició adequada de la doctrina de l'Església, com de la vida íntegra d'aquesta i dels seus membres. En efecte, és un deure de l'Església fer presents i quasi visibles Déu Pare i el seu Fill encarnat, tot renovant-se i purificant-se sense parar, guiada per l'Esperit Sant. Això s'obtindrà, en primer lloc, pel testimoniatge d'una fe viva i madura, educada precisament per a poder percebre amb claredat les dificultats i superar-les. Un testimoniatge insigne d'aquesta fe el donen molts màrtirs. Aquesta fe ha de manifestar la seva fecunditat impregnant tota la vida dels creients, fins la profana, i movent-los a la justícia i a l'amor, especialment envers els pobres. En fi, la presència de Déu contribueix moltíssim a manifestar la caritat fraterna dels fidels, els quals, unànimement en l'esperit, col·laboren amb la fe de l'Evangeli i es mostren com a signe d'unitat.

Però l'Església, per bé que refusa absolutament l'ateisme, reconeix sincerament que tots els homes, creients i no creients, han de contribuir en la recta edificació d'aquest món en què viuen en comú; això no es pot fer, certament, sense un diàleg sincer i prudent. Per tant, deplora la discriminació entre creients i no creients que alguns governants, no reconeixent els drets fonamentals de la persona humana, estableixen injustament. I per als creients demana una llibertat efectiva que els permeti d'aixecar en aquest món també el temple de Déu. Pel que fa als ateus, els invita gentilment a considerar l'Evangeli de Crist amb un cor obert.

L'Església sap perfectament que el seu missatge concorda amb desigs més secrets del cor de l'home quan defensa la dignitat de la vocació humana, amb la qual cosa restitueix l'esperança als qui ja desesperen del seu destí més alt. El seu missatge, en lloc d'empetir l'home, infon l'home, vida i llibertat per al seu progrés; i fora d'ell res no pot satisfer el cor de l'home: «Ens heu fet per a vós», Senyor, «i el nostre cor està inquiet fins que reposi en vós».

22. (*Crist, l'home nou.*) En realitat, el misteri de l'home només s'aclareix veritablement en el misteri del Verb encarnat. Adam, el primer home,

prefigurava el qui havia de venir, és a dir, Crist el Senyor. Crist, el nou Adam, revelant el misteri del Pare i del seu amor, manifesta plenament l'home al mateix home i li descobreix la seva vocació altíssima. Res d'estrany, doncs, que les veritats esmentades trobin en ell la font i hi atenyin la culminació.

Ell és «la imatge del Déu invisible» (Col 1,15), ell és l'home perfecte que ha restituit als fills d'Adam la semblança divina, deformada des del primer pecat. Com que en ell la natura humana ha estat assumida, no pas absorbida, per això mateix ha estat elevada a una dignitat sublim. Per la seva encarnació, el Fill de Déu en certa manera s'ha unit amb cada home. Treballà amb mans humanes, pensà amb intel·ligència humana, obrà amb voluntat humana, estimà amb cor humà. Nascut de Maria Verge, es va fer veritablement un de nosaltres, semblant en tot a nosaltres, encara que sense pecar.

Anyell innocent, amb la seva sang vessada lliurement, ens va merèixer la vida, en ell Déu ens reconcilià amb si mateix i entre nosaltres i ens arrencà de la servitud del diable i del pecat; talment que cadascun de nosaltres pot dir amb l'Apòstol: el Fill de Déu «em va estimar i es va entregar ell mateix per mi» (Ga 2,20). Patint per nosaltres, no sols va donar exemple perquè seguim les seves petjades, sinó que va restaurar també el camí pel qual, si el recorrem, la vida i la mort són santificades i prenen un nou sentit.

El cristià, fet semblant a la imatge del Fill, que és el primogènit entre molts germans, rep les «primícies de l'Esperit» (Rm 8,23), que el capaciten per a complir la nova llei de l'amor. Per aquest Esperit, que és la «penyora de l'heretat» (Ef 1,14), tot l'home és restaurat interiorment, fins a la «redempció del cos» (Rm 8,23): «I, si habita en vosaltres l'Esperit d'aquell qui va ressuscitar Jesús d'entre els morts, també, gràcies al seu Esperit que habita en vosaltres, aquell que va ressuscitar Jesucrist d'entre els morts donarà vida als vostres cossos mortals» (Rm 8,11). Certament assetgen el cristià la necessitat i el deure de lluitar contra el mal a través de moltes tribulacions, i també de sofrir la mort; però, associat al misteri pasqual, configurat a la mort de Crist, anirà a l'encontre de la resurrecció, enfortit per l'esperança.

Això no sols és vàlid per als cristians, sinó també per a tots els homes de bona voluntat, en el cor dels quals la gràcia actua d'una manera invisible. Crist va morir per tots, i la vocació última de l'home és efectivament una de sola, és a dir, divina.

Hem de sostenir, doncs, que l'Esperit Sant ofereix a tothom la possibilitat d'associar-se a aquest misteri pasqual de la manera que Déu sap.

Tal i tan gran és el misteri de l'home, que per als creients és il·luminat per la revelació cristiana. Per Crist i en Crist, doncs, és il·luminat l'enigma del dolor i de la mort, que, fora del seu Evangeli, ens aclapara. Crist va ressuscitar, va destruir la mort i ens va donar la vida a fi que, fills en el Fill, clamem en l'Esperit: Abba, Pare!

Cap. II. La comunitat dels homes

23. (*Intenció del Concili.*) La multiplicació de les relacions mútues entre els homes constitueix un dels aspectes principals del món d'avui, al desplegament de la qual contribueixen molt els actuals progressos tècnics. Amb tot, el diàleg frater entre els homes no arriba a la perfecció en aquest progrés, sinó més profundament en la comunitat entre les persones, que exigeix una reverència mútua envers llur plena dignitat espiritual. Per promoure aquesta comunió entre les persones, la revelació cristiana aporta un gran ajut, i alhora ens condueix a una comprensió més profunda de les lleis de la vida social que el Creador va inscriure en la natura espiritual i moral de l'home.

Ja que els documents més recents del Magisteri de l'Església han exposat àmpliament la doctrina cristiana sobre la societat humana, el Concili recorda tan sols algunes de les veritats més importants i n'exposa els fonaments a la llum de la revelació. Després insisteix en algunes conseqüències que són més importants als nostres dies.

24. (*Caràcter comunitari de la vocació humana en el pla de Déu.*) Déu, que té una cura paternal de tothom, ha volgut que tots els homes formessin una sola família i es tractessin els uns als altres amb esperit de germans. Creats tots a imatge de Déu, que va fer «d'un de sol tota la raça humana, perquè habités arreu de la terra» (Ac 17,26), són cridats a un i mateix fi, és a dir, a Déu mateix.

Per aquesta raó l'amor de Déu i del proïsme és el primer i el més gran manament. I la Sagrada Escripura ens ensenya que l'amor de Déu no es pot separar de l'amor al proïsme: «...i qualsevol altre manament, tots es reuneixen en això: Estima els altres com a tu mateix... Estimar és la plenitud de la llei» (Rm 13,9-10; 1Jn 4,20). Això es pot comprovar que és d'una màxima importància per a homes que cada dia depenen més els uns dels altres, i el món es va unificant cada dia més.

Més encara, el Senyor Jesús quan prega el Pare que «tots siguin u..., com nosaltres som u» (Jn 17,21-22), mostrant unes perspectives inaccessibles a la raó humana, suggereix una certa semblança entre la unió de les persones divines i la unió dels fills de Déu en la veritat i la caritat. Aquesta semblança manifesta que l'home, l'única criatura a la terra que Déu ha volgut per ella mateixa, només pot retrobar-se plenament a través de la donació sincera d'ell mateix.

25. (*Interdependència de la persona humana i de la societat humana.*) Del caràcter social de l'home apareix que el perfeccionament de la persona humana i l'increment de la mateixa societat són interdependents. El principi, el subjecte i el fi de totes les institucions socials és i ha de ser la persona humana, ja que ella, per la seva mateixa natura, necessita absolutament vida social. Per tant, donat que la vida social no és quelcom extern a l'home, aquest desenrotlla les seves facultats amb el tracte amb els altres, els deures mutus, el diàleg amb els germans, i així pot respondre a la seva vocació.

Dels vincles socials que són necessaris per al perfeccionament de l'home, alguns, com la família i la comunitat política, responen més immediatament a la seva naturalesa íntima; altres procedeixen més aviat de la seva lliure voluntat. A la nostra època, per causes variades, es multipliquen cada dia més les relacions mútues i les interdependències; d'aquí neixen diverses associacions i institucions de dret públic i privat. Aquest fet, anomenat socialització, per bé que no estigui mancat de perills, amb tot, aporta molts avantatges per a confirmar i augmentar les qualitats de la persona humana i protegir els seus drets.

Però, si les persones humanes, per complir la pròpia vocació, fins i tot religiosa, reben molt d'aquesta vida social, tampoc no es pot negar que els homes, per les circumstàncies socials en què viuen i es troben immersos des de la infantesa, sovint es veuen apartats de fer el bé i empesos a obrar el mal. És cert que les pertorbacions que es produeixen tan sovint en l'ordre social provenen en part de la tensió de les estructures econòmiques, polítiques i socials. Però més profundament neixen de la supèrbia i de l'egoisme dels homes, que perverteixen també l'ambient social. I quan l'ordre de les coses és afectat per les conseqüències del pecat, l'home, que neix ja inclinat al mal, troba després nous estímuls per al pecat que no poden ser superats sense esforços intrèpids, ajudats per la gràcia.

26. (*Promoció del bé comú.*) De la interdependència cada dia més estreta i a poc a poc estesa a tot el món se segueix que el bé comú —és a dir, el conjunt d'aquelles condicions de la vida social que permeten als grups i als individus d'assolir més plenament i ràpidament la pròpia perfecció— avui esdevé més universal, i per això implica drets i deures que afecten tot el gènere humà. Qualsevol grup ha de tenir en compte les necessitats i les legítimes aspiracions dels altres grups, fins i tot el bé comú de tota la família humana.

Al mateix temps creix la consciència de l'eminent dignitat que correspon a la persona humana, superior a totes les coses, els drets i els deures de la qual són universals i inviolables. Cal, doncs, que sigui assequible a l'home tot allò necessari per a dur una vida veritablement humana, com ara l'aliment, el vestit, l'allotjament, el dret a elegir lliurement l'estat de vida i a fundar una família, a l'educació, al treball, a la bona fama, al respecte, a una informació adequada, a actuar segons la recta norma de la seva consciència, a la protecció de la vida privada i a la justa llibertat, també en el camp religiós.

L'ordre social, doncs, i el seu progrés, han de subordinar-se incessantment al bé de les persones, ja que l'ordenació de les coses s'ha de sotmetre a l'ordre de les persones, i no al revés, tal com ho suggerí el Senyor quan digué que el dissabte havia estat fet per a l'home, i no l'home per al dissabte. Aquest ordre s'ha de desenrotllar cada dia més, fonamentar en la veritat, edificar en la justícia i vivificar en l'amor; i ha de trobar en la llibertat un equilibri cada vegada més humà. Per obtenir aquest objectiu cal introduir una renovació de la mentalitat i profunds canvis de la societat.

L'Esperit de Déu, que, amb una providència admirable, dirigeix el curs del temps i renova la faç de la terra, és present en aquesta evolució. El llevat de l'Evangeli ha suscitat i suscita encara en el cor de l'home una irrefrenable exigència de dignitat.

27. (*Respecte a la persona humana.*) Baixant a conseqüències pràctiques més urgents, el Concili inculca el respecte a l'home, de manera que cadascú consideri el proïsme, sense exceptuar ningú, com *un altre jo*, i tingui en compte sobretot la seva vida i els mitjans necessaris per a viure-la dignament, sense imitar aquell ric que no es va preocupar gens del pobre Llätzer.

Sobretot als nostres dies és urgent l'obligació que esdevinguem absolutament nosaltres mateixos proïsme de qualsevol home i el servim activa-

ment quan ens surt a l'encontre, tant si es tracta d'un ancià abandonat de tothom, com d'un treballador estranger menyspreat injustament, com d'un exiliat, com d'un infant nascut d'una unió il·legítima, víctima injusta d'un pecat no comès per ell, com d'un afamat que interpel·la la nostra consciència recordant-nos la veu del Senyor: «Tot allò que fèieu a un d'aquests germans meus tan petits, a mi m'ho fèieu» (Mt 25,40).

Per tant, tot allò que s'oposa a la vida mateixa, com qualsevol mena d'homicidis, els genocidis, els avortaments, l'eutanàsia o el mateix suïcidi voluntari; tot allò que viola la integritat de la persona humana, com les mutilacions, les tortures corporals o mentals, els intents de coacció espiritual; tot allò que ofèn la dignitat humana, com les condicions infrahumanes de vida, els empresonaments arbitraris, les deportacions, l'esclavitud, la prostitució, el tràfic de blanques i de joves; també les ignominioses condicions de treball, amb les quals els obrers són tractats com a simples instruments de guany, no pas com a persones lliures i responsables: totes aquestes coses i altres de semblants són certament infamants; mentre corrompen la civilització humana, envileixen més els qui així es comporten que no pas els qui sofreixen la injustícia, i són totalment contraris a l'honor del Creador.

28. (*Respecte i amor als adversaris.*) El respecte i la caritat també s'han d'estendre a aquells que en les qüestions socials, polítiques i també religioses pensen o actuen diferentment de nosaltres; com més íntimament en compreguem, amb humanitat i caritat, les maneres de pensar, més fàcilment podrem establir diàleg amb ells.

Certament que aquesta caritat i benignitat no ens han de fer de cap manera indiferents envers la veritat i el bé. Al contrari, la mateixa caritat empeny els deixebles de Crist a anunciar a tots els homes la veritat salvífica. Però cal distingir entre l'error, que sempre s'ha de rebutjar, i el qui va errat, que conserva sempre la dignitat de persona, fins i tot quan està contaminat per nocions religioses falses o menys exactes. Només Déu és jutge i escrutador dels cors; d'aquí que ens prohibeix de judicar sobre la culpabilitat interior de ningú.

La doctrina de Crist ens demana fins i tot que perdonem les injúries, i estén el precepte de l'amor a tots els enemics, que és el manament de la nova llei: «Ja sabeu que es va dir: Estimeu els altres, però no estimis els enemics. Doncs, jo us dic: Estimeu els vostres enemics, feu bé els qui us odien pregueu pels qui us persegueixen» (Mt 5,43-44).

29. (*Igualtat essencial entre tots els homes i justícia social.*) Ja que tots els homes, dotats d'ànima racional i creats a imatge de Déu, tenen la mateixa naturalesa i el mateix origen, i, redimits pel Crist, frueixen de la mateixa vocació i de la destinació divina, cal reconèixer cada vegada més la igualtat fonamental entre tots.

Certament no tots els homes es poden equiparar per la variada capacitat física i per la diversitat de forces intel·lectuals i morals. Amb tot, cal superar i eliminar com a contrària als dissenys de Déu, tota mena de discriminació en els drets fonamentals de la persona, ja sigui social, ja sigui cultural, per raó del sexe, la raça, el color, la condició social, la llengua o la religió. I és molt de dol que aquests drets fonamentals de la persona no siguin encara i arreu respectats íntegrament. Com, per exemple, quan es nega a la dona la facultat d'elegir marit lliurement o d'abraçar un estat de vida, o bé d'accedir a una educació i a una cultura semblants a les concedides a l'home.

Més encara, per bé que entre els homes hi ha justes diversitats, la igual dignitat de les persones demana que s'arribi a un nivell de vida més humà i equitatiu. Perquè les excessives diferències econòmiques i socials entre membres i entre pobles de la mateixa família humana provoquen escàndol i s'oposen a la justícia social, a l'equitat, a la dignitat de la persona humana i també a la pau social i internacional.

Que les institucions humanes, privades o públiques, s'esforcin per servir la dignitat i el fi de l'home, lluitant alhora intrèpidament contra qualsevol servitud social i política i respectant els drets fonamentals dels homes sota qualsevol règim polític. Encara més, convé que aquestes institucions s'acomodin a poc a poc a les realitats espirituals, les més altes de totes, encara que a vegades calgui un llarg període de temps fins a arribar al fi desitjat.

30. (*Superació de l'ètica individualista.*) El canvi profund i ràpid de les realitats demana urgentment que no hi hagi ningú que, desatenent el curs de les coses o indolent per inèrcia, es doni a una ètica merament individualista. El deure de la justícia i de la caritat es compleix cada vegada més quan cadascú, contribuint al bé comú segons les pròpies capacitats i les necessitats dels altres, promou i ajuda també les institucions públiques o privades, que serveixen per millorar les condicions de vida dels homes. N'hi ha que, tot i professar opinions obertes i ben generoses, en realitat sempre viuen com si no es preocupessin gens de les necessitats de la societat. Més encara, en di-

versos països, molts no fan gaire cas de les lleis i de les preocupacions socials. No pocs, amb diversos fraus i enganys, no s'avergonyeixen d'eludir els impostos justos o altres obligacions socials. D'altres valoren poc certes normes de la vida social, per exemple, les sanitàries o les del codi de la circulació, sense adonar-se que amb una tal incúria posen en perill la pròpia vida i la dels altres.

Que sigui, doncs, inviolable per a tothom considerar i observar les relacions socials entre els deures principals de l'home d'avui. Com més s'unifica el món, més obertament els deures dels homes superen els grups particulars i a poc a poc s'estenen a tot el món. Això no pot realitzar-se si cada individu i cada grup no cultiven en ells mateixos les virtuts morals i socials i no les difonen en la societat, talment que sorgeixin homes veritablement nous i artífexs d'una nova humanitat, amb l'auxili necessari de la gràcia divina.

31. (*Responsabilitat i participació.*) A fi que els individus compleixin més acuradament el propi deure de consciència, envers ells mateixos i envers els diversos grups de què són membres, han de ser educats amb diligència per a un més ampli cultiu de l'esperit, emprant els considerables recursos de què disposa avui el gènere humà. En primer lloc cal orientar l'educació de la joventut, sigui quin sigui el seu origen social, de manera que se suscitin homes i dones cultes, magnànims, tal com els anhela fortament el nostre temps.

Però l'home difícilment arriba en aquest sentit de responsabilitat, si les condicions de vida no li permeten prendre consciència de la seva dignitat i de respondre a la seva vocació donant-se a Déu i als altres. La llibertat humana sovint s'afèbleix quan l'home cau en extrema indigència, així com s'envileix quan, deixant-se anar a una vida massa fàcil, es tanca en una mena de daurada solitud. En canvi, s'enforteix quan l'home accepta les inevitables obligacions de la vida social, assumeix les múltiples exigències de la convivència humana i es compromet al servei de la comunitat humana.

Convé, doncs, estimular la voluntat de tothom a assumir la seva part en les empreses comunes. I és de lloar la forma d'obrar de les nacions on la majoria dels ciutadans, amb veritable llibertat, prenen part en els assumptes públics. Cal, amb tot, tenir en compte la condició real de cada poble i la necessària solidesa de l'autoritat pública. Però, per tal que tots els ciutadans se sentin inclinats a participar en la vida dels diversos grups de què consta el cos social, hi han de trobar uns valors que els atreguin i els disposin al servei dels

altres. Amb raó es pot pensar que l'esdevenidor de la humanitat es troba a les mans dels qui són capaços de transmetre, a les generacions futures, raons per a viure i esperar.

32. (*El Verb encarnat i la solidaritat humana.*) Així com Déu va crear els homes no perquè visquessin isoladament, sinó perquè formessin una unió social, així també «va voler... santificar i salvar els homes, no individualment, sense cap connexió els uns amb els altres, sinó que els constituï en un poble que el reconegués de veritat i el servís santament». Ja des del començament de la història de la salvació va escollir els homes, no sols com a individus, sinó com a membres d'una determinada comunitat. Aquests elegits, Déu, manifestant el seu disseny, els va anomenar «poble seu» (Ex 3,7-12), amb el qual va establir, a més, una aliança al Sinai.

Aquest caràcter comunitari és perfeccionat i consumat per obra de Jesucrist. El mateix Verb encarnat volgué ser participant de la convivència humana. Va ser present a les noces de Canà, anà a casa de Zaqueu, menjà amb publicans i pecadors. Va revelar l'amor del Pare i l'elevada vocació dels homes usant les realitats socials més corrents i servint-se dels llenguatge i de les imatges de la vida diària. Va santificar les relacions humanes, sobretot les familiars, de les quals neixen les relacions socials, i se sotmeté voluntàriament a les lleis de la seva pàtria. Va menar la vida pròpia d'un treballador del seu temps i de la seva terra.

En la seva predicació manà clarament als fills de Déu que es comportessin entre ells com a germans. En la seva oració va pregar que tots els seus deixebles fossin «u». Més encara, Ell mateix, Redemptor de tots, s'oferí per tots fins a la mort. «Ningú no té un amor més gran que el qui dóna la vida pels seus amics» (Jn 15,13). I manà als seus apòstols que prediquessin a totes les nacions el missatge de l'Evangeli a fi que el gènere humà esdevingués família de Déu, en la qual la plenitud de la llei fos l'amor.

Primogènit entre molts germans, va instituir, després de la seva mort i la seva resurrecció, pel do del seu Esperit, entre tots els qui el reben per la fe i la caritat, una nova comunió fraterna en el seu Cos, que és l'Església, on tots, membres els uns dels altres, segons els diversos dons concedits, es poguessin ajudar mútuament.

Aquesta solidaritat haurà d'augmentar sempre fins aquell dia que serà consumada, quan els homes, salvats per la gràcia, com a família estimada per Déu i per Crist, el germà, donaran a Déu una glòria perfecta.

Cap. III. L'activitat humana en el món

33. (*Plantejament del problema.*) Amb el seu treball i el seu enginy, l'home s'ha esforçat sempre a desenvolupar més i més la seva vida; però avui, sobretot gràcies a la ciència i a la tècnica, ha estès i estén constament el seu domini a gairebé tota la naturalesa; i, amb l'ajut principalment dels múltiples mitjans d'un variat intercanvi entre les nacions, la família humana a poc a poc es reconeix i es construeix com una sola comunitat mundial. Això fa que molts dels béns que en altre temps l'home esperava principalment de les forces superiors, avui ja se'ls procuri amb la seva pròpia habilitat.

Davant d'aquest esforç immens, que ja envaeix tot el gènere humà, sorgeixen entre els homes molts interrogants. Quin és el sentit i el valor d'aquesta activitat? Quin ús cal fer d'aquestes realitats? A quin fi tendeixen els esforços dels individus i de les societats? L'Església, que guarda el dipòsit de la paraula de Déu, de la qual s'extreuen els principis per a l'ordre religiós i moral, per bé que no sempre tingui una resposta a punt a cada una de les qüestions, desitja unir la llum de la revelació a la perícia de tots, a fi d'il·luminar el camí per on acaba d'entrar la humanitat.

34. (*Valor de l'activitat humana.*) Una cosa és certa per als creients: l'activitat humana individual i col·lectiva, és a dir, l'ingent esforç amb què els homes, al llarg dels segles, s'afanyen per millorar les pròpies condicions de vida, considerat en si mateix, respon al disseny de Déu. L'home, creat a imatge de Déu, va rebre el manament de sotmetre la terra amb tot el que conté i de governar el món en la justícia i la santedat, i, reconeixent Déu com a Creador de totes les coses, de referir a Déu a si mateix i tot l'univers, per tal que, després de sotmetre a l'home totes les realitats, el nom de Déu sigui admirable arreu de la terra.

Això val també per a les tasques més de cada dia. Els homes i les dones que, mentre per procurar-se el sosteniment per a ells mateixos i per a la família, exerceixen les pròpies activitats, talment que serveixen amb profit la societat, tenen dret a creure que amb el treball prolonguen l'obra del Creador, són útils als germans i contribueixen amb l'esforç personal a l'acompliment del disseny diví en la història.

Els cristians, doncs, en comptes de pensar a contraposar al poder de Déu els productes del talent i de la capacitat de l'home, com si la creatura racional fos rival del Creador, estan més aviat con-

vençuts que les victòries del gènere humà són signe de la grandesa de Déu i fruit del seu inefable disseny. Per això, com més creix el poder de l'home, més s'estén la seva responsabilitat, individual o col·lectiva. De manera que el missatge cristià no allunya l'home de la construcció del món, ni l'impulsa a desinteressar-se del bé dels seus semblants, sinó que, més aviat, el compromet més estrictament al deure de dur a terme aquestes obligacions.

35. (*Valor de l'activitat humana.*) L'activitat humana, així com procedeix de l'home, també a l'home és ordenada. L'home, quan actua, no sols transforma les coses i la societat, sinó que es perfecciona ell mateix. Aprèn moltes coses, cultiva les seves facultats, és portat a sortir de si mateix i a superar-se. Un desenrotllament així, si és ben entès, val més que les riqueses exteriors que es poden acumular. L'home val més per allò que és que per allò que té. Semblantment, tot allò que els homes fan per aconseguir una justícia més gran, una fraternitat més ampla, un ordre més humà en les relacions socials, val més que els progressos tècnics. Perquè els progressos poden proporcionar, per dir-ho així, la matèria a la promoció humana, però no poden per ells mateixos convertir-la en una realitat.

Per això la norma de l'activitat humana és aquesta: que segons el disseny i la voluntat de Déu correspongui al bé autèntic del gènere humà i permeti a l'home, com a individu o com a membre de la societat, el cultiu i l'acompliment de la seva vocació integral.

36. (*Justa autonomia de les realitats terrenes.*) Molts dels nostres contemporanis, però, sembla que temen que aquesta vinculació estreta entre l'activitat humana i la religió sigui un impediment per a l'autonomia dels homes, de la societat i de la ciència. Si per autonomia de les realitats terrenes entenem que les coses creades i les societats mateixes tenen lleis i valors propis, que l'home ha d'anar descobrint, emprant i ordenant gradualment, aquesta exigència d'autonomia és absolutament legítima, i no sols és postulada pels homes del nostre temps, sinó que respon a la voluntat del Creador. Pel mateix fet de la creació, totes les coses estan dotades de la pròpia consistència, veritat, bonesa, lleis pròpies i ordre, que l'home està obligat a respectar, tot reconeixent els mètodes propis de cada ciència o art. Per tant, la recerca metòdica de cada disciplina, si procedeix d'una manera veritablement científica i segons les normes morals, mai no estarà realment en oposició amb la fe, ja que tant les realitats profanes com les

de la fe tenen origen en el mateix Déu. Més encara, aquell qui amb humilitat i amb constància s'esforça a penetrar en els secrets de les coses és conduït, fins sense saber-ho, com per la mà de Déu, el qual, sostenint totes les coses, fa que siguin allò que són. Cal deplorar, per això, certs hàbits mentals, que a vegades no han mancat entre els mateixos cristians, de no haver entès prou la legítima autonomia de la ciència, i que, suscitant discussions i controvèrsies, han conduït molts a creure que hi ha una oposició entre fe i ciència.

Però, si amb l'expressió *autonomia de les realitats temporals* entenem que les coses creades no depenen de Déu, i que l'home pot disposar-ne sense referir-les al Creador, ningú que admeti Déu no deixa de veure com són de falses aquestes opinions. La criatura sense el Creador s'esvaeix. D'altra banda, tots els creients, de qualsevol religió, sempre han escoltat la veu i la manifestació de Déu en el llenguatge de les criatures. Més encara, l'oblit de Déu priva de llum la mateixa criatura.

37. (*L'activitat humana viciada pel pecat.*) La sagrada Escriptura, amb la qual està d'acord l'experiència dels segles, ensenya a la família humana que el progrés humà, que és un gran bé per a l'home, porta en si mateix una gran temptació: un cop pertorbat l'ordre dels valors i barrejat el mal amb el bé, individus i grups només tenen en compte els propis interessos, no pas els dels altres. Això fa que el món no sigui un espai d'autèntica fraternitat, mentre que, d'altra banda, el poder creixent de la humanitat ja amenaça de destruir el mateix gènere humà.

Una lluita àrdua contra els poders de les tenebres travessa tota la història humana, lluita que, començada des de l'origen del món, perdurarà fins al darrer dia, tal com diu el Senyor. Inserir en aquesta pugna, l'home ha de lluitar sense parar per mantenir-se unit al bé, i només pot obtenir la seva unitat interior al preu de grans fatigues, amb l'ajut de la gràcia de Déu.

Per això l'Església de Crist, confiant en el disseny del Creador, mentre reconeix que el progrés humà pot servir per a l'autèntica felicitat dels homes, no pot deixar de fer ressonar aquella dita de l'Apòstol: «No us acomodeu a aquest món» (Rm 12,2), és a dir, a l'esperit de vanitat i de malícia que transforma en instrument de pecat l'activitat humana, ordenada al servei de Déu i de l'home.

Si algú, doncs, es pregunta com pot ser superada aquesta misèria, els cristians confessen que totes les activitats humanes, posades cada dia en perill per la supèrbia i l'amor propi desordenat,

han de ser purificades i perfeccionades per la creu i la resurrecció de Crist. Perquè, redimit per Crist i fet una nova criatura per l'Esperit Sant, l'home pot i ha d'estimar les coses creades per Déu. De Déu les rep i com a procedents de la mà de Déu les mira i les respecta. Donant-ne gràcies per elles al Benefactor, usant i fruit de les criatures amb pobresa i llibertat d'esperit, és introduït en la veritable possessió del món, com aquell qui no té res i ho posseeix tot. «Tot és vostre; i vosaltres sou de Crist, i Crist, de Déu» (1Co 3,22-23).

38. (*L'activitat humana perfeccionada en el misteri pasqual.*) El Verb de Déu, pel qual tot ha estat creat, que es féu carn i va habitar a la terra dels homes, va entrar com a home perfecte en la història del món, l'assumí i la recapitulà en si mateix. Ell és qui ens revela «que Déu és amor» (1Jn 4,8), i alhora ens ensenya que la llei fonamental de la perfecció humana i, per tant, de la transformació del món, és el manament nou de l'amor. Assegura, doncs, a aquells qui creuen en la caritat divina, que el camí de l'amor és obert a tots els homes i que l'esforç per a restaurar la fraternitat universal no és cap utopia. Adverteix, al mateix temps, que aquest amor no s'ha de buscar només en les coses grans, sinó, i sobretot, en les circumstàncies ordinàries de la vida. Suportant la mort per tots nosaltres, pecadors, ens ensenya amb el seu exemple que també hem de dur la creu que la carn i el món carreguen damunt les espatlles d'aquells qui busquen la pau i la justícia. Constituint Senyor per la seva resurrecció, Crist, al qual ha estat donat tot poder al cel i a la terra, per la força del seu Esperit, obra ja en els cors dels homes, no sols suscitant el desig de la vida futura, sinó animant, purificant i enfortint amb això mateix els generosos propòsits amb què la família humana s'esforça per humanitzar la seva mateixa vida i per sotmetre tota terra a aquest fi. Però els dons de l'Esperit són diversos: mentre en crida uns perquè donin un testimoniatge clar amb el desig de la pàtria celestial i el conservin viu en la família humana, en crida uns altres perquè es dediquin al servei dels homes damunt la terra i preparin així amb aquest ministeri la matèria del regne celestial. A tots, però, els allibera a fi que, sacrificat l'amor propi i assumides totes les forces terrenals en la vida humana, es projectin vers el futur, quan la mateixa humanitat esdevindrà una ofrena acceptable a Déu.

El Senyor ha deixat als seus una penyora d'aquesta esperança i un viàtic per al camí en aquell sagrament de la fe on els elements de la

natura, cultivats pels homes, es converteixen en el Cos i la Sang gloriosos, cena de comunió fraterna i pregustació del convit celestial.

39. (*Terra nova i cel nou.*) Ignorem el temps de la consumació de la terra i de la humanitat, i no sabem tampoc de quina manera l'univers serà transformat. Certament la figura d'aquest món, deformada pel pecat, passa, però sabem que Déu prepara un nou estatge i una nova terra, on habita la justícia, i que la felicitat omplirà i superarà tots els desigs de pau que puguen en el cor de l'home. Aleshores, un cop vençuda la mort, els fills de Déu ressuscitaran en Crist, i allò que fou sembrat en la feblesa i la corrupció serà revestit d'incorruptibilitat; i, tot restant la caritat i els seus fruits, tota la creació, que Déu va fer a causa de l'home, serà alliberada de l'esclavitud de la vanitat.

Se'ns adverteix que de res no li serveix a l'home de guanyar tot el món, si es perd a si mateix. Amb tot, l'espera de la nova terra no ha d'afeblir, sinó més aviat desvetllar, la sol·licitud de treballar la terra present, on creix el cos de la nova família humana, que ja reïx a manifestar una cert esbós del nou món. Per això, encara que cal distingir acuradament entre progrés terrenal i creixença del regne de Crist, amb tot, en tant que pot contribuir a ordenar millor la societat humana, interessa moltíssim al regne de Déu.

Els béns de la dignitat humana, de la comunió fraterna i de la llibertat, és a dir, tots aquests béns que són fruit de la natura i del nostre treball, després que, en l'Esperit del Senyor i segons el seu manament, els hàgim propagat a la terra, els tornarem a trobar, però nets de tota taca, il·luminats i transfigurats, quan Crist retornarà al Pare «el regne etern i universal: regne de veritat i de vida, regne de santedat i de gràcia, regne de justícia, d'amor i de pau». El regne ja és present en aquesta terra, en el misteri; però quan el Senyor vindrà, arribarà a la seva perfecció.

Cap. IV. La missió de l'Església en el món contemporani

40. (*Relació mútua entre l'Església i el món.*) Tot el que hem dit a propòsit de la dignitat de la persona humana, de la comunitat dels homes, del sentit profund de l'activitat humana, constitueix el fonament de la relació entre l'Església i el món, així com també la base del diàleg mutu. En aquest capítol, per tant, i donant per suposades les declaracions que el Concili ha fet a propòsit del misteri

de l'Església, ara convé considerar la mateixa Església en tant que es troba enmig del món i viu i actua junt amb ell.

Nascuda de l'amor del Pare etern, fundada en el temps pel Crist Redemptor, aplegada en l'Esperit Sant, l'Església té una finalitat salvífica i escatològica, una finalitat que no pot ser plenament assolida sinó en l'altre món. Tanmateix, l'Església és ja present aquí a la terra, composta d'homes, és a dir, membres de la ciutat terrena, cridats a formar dins la mateixa història de la humanitat la família dels fills de Déu, que ha de créixer constantment fins a la vinguda del Senyor. Unida amb vista als béns celestials i enriquida d'aquests mateixos béns, aquesta família fou «constituïda i organitzada» pel Crist «com a societat en aquest món», i proveïda «de mitjans adients per a la unió visible i social». Per això l'Església, que és alhora «assemblea visible i comunitat espiritual», camina junt amb tota la humanitat i comparteix amb el món la mateixa qualitat terrenal: és com el ferment i l'ànima de la societat humana, destinada a ser renovada en Crist i transformada en família de Déu.

Aquesta compenetració de ciutat terrenal i de ciutat celestial no pot ser percebuda sinó per la fe; resta, àdhuc, el misteri de la història humana, enterbolida pel pecat fins a la plena manifestació gloriosa dels fills de Déu. Però l'Església, en perseguir el seu propi fi de salvació, no sols comunica la vida divina a l'home, sinó que també escampa la seva llum, amb repercussió, en certa manera, damunt de tot el món, sobretot perquè guareix i eleva la dignitat de la persona humana, consolida la cohesió de la societat humana i impregna d'un sentit i d'un significat més profunds l'activitat quotidiana dels homes. Així l'Església, a través de cadascun dels seus membres i de tota la seva comunitat, creu poder contribuir molt a fer més humana la família dels homes i la seva història.

A més, l'Església catòlica té molt en compte el valor dels treballs que, per realitzar aquesta tasca, han fet i fan conjuntament les altres Esglésies cristianes o comunitats eclesials. Al mateix temps està fermament persuadida que, en la preparació de l'evangeli, pot ser molt ajudada, i de diverses maneres, pel món, ja sigui pels individus, ja sigui per la societat humana, amb llurs qualitats i llur dinamisme. Amb la finalitat de promoure com cal aquest mutu intercanvi i ajut, en les matèries que, en certa manera, són comunes a l'Església i al món, són exposats aquí alguns principis generals.

41. (*Ajut que l'Església procura d'oferir a cada home.*) L'home d'avui avança pel camí d'un

desenvolupament més ple de la seva personalitat i d'una progressiva descoberta i afirmació dels seus drets. Com sigui, però, que l'Església ha rebut l'encàrrec de manifestar el misteri de Déu, que és el fi darrer de l'home, ella al mateix temps revela a l'home el sentit de la seva pròpia existència, és a saber, la veritat profunda sobre el mateix home. Sap prou bé l'Església que només Déu, el qual ella serveix, dona resposta als anhels més profunds del cor humà, que mai no sacia plenament amb els aliments terrenals. Sap també que l'home, sol·licitat en tot moment per l'Esperit de Déu, no serà mai del tot indiferent davant el problema de la religió, com ho demostren no sols l'experiència dels segles passats, sinó encara una multiplicitat de testimonis dels nostres temps. L'home voldrà saber sempre, almenys confusament, quin és el significat de la seva vida, del seu treball, de la seva mort. I la mateixa presència de l'Església li recorda aquests problemes. Només Déu, però, que ha creat l'home a imatge seva i l'ha rescatat del pecat, dona a aquestes qüestions una resposta ben acabada, i això per mitjà de la revelació acomplerta en el seu Fill fet home. Qualsevol qui segueix el Crist, l'home perfecte, esdevé també ell més home.

Partint d'aquesta fe, l'Església pot preservar la dignitat de la natura humana de tot el vaivé d'opinions que, per exemple, o bé rebaixen massa el cos humà, o bé l'exalten massa. No hi ha cap llei humana que pugui emparar tan bé la dignitat i la llibertat personal de l'home com l'Evangeli que Crist ha confiat a l'Església. En efecte, aquest Evangeli anuncia i proclama la llibertat dels fills de Déu, bandeja tota esclavitud derivada en últim terme del pecat, té un respecte sagrat a la dignitat de la consciència i a la seva lliure decisió, encoratja sempre a doblar tots els talents amb vista al servei de Déu i al bé dels homes, recomana, en fi, tothom a la caritat de tots. Això correspon a la llei fonamental de l'economia cristiana. Perquè, encara que el Déu Salvador i el Déu Creador siguin sempre el mateix Déu, i el Senyor de la història humana sigui també el mateix que el de la història de la salvació, malgrat tot, en aquest mateix ordre diví, la justa autonomia de la criatura, i especialment de l'home, lluny de ser suprimida, és més aviat restituïda i consolidada en la seva dignitat.

L'Església, doncs, en virtut de l'Evangelí que li ha estat confiat, proclama els drets humans, i reconeix i té en gran estima el dinamisme amb què als nostres dies aquests drets són promoguts arreu. Tot amb tot, aquest moviment cal que sigui impregnat de l'esperit de l'Evangelí i protegit contra

tota espècie de falsa autonomia. En efecte, som temptats de pensar que els nostres drets personals només queden salvats del tot quan escapem a tota norma de la Llei divina. Però, per aquest camí, la dignitat de la persona humana, ben lluny de quedar salva, més aviat és destruïda.

42. (*Ajut que l'Església mira de donar a la societat humana.*) La unió de la família humana és en gran manera reforçada i completada per la unitat de la família dels fills de Déu fundada sobre el Crist.

Cert, la missió pròpia que el Crist va confiar a la seva Església no és d'ordre polític, econòmic o social; el fi que li va prefixar és, en efecte, religiós. Tot i amb això, d'aquesta mateixa missió religiosa brollen sens dubte les tasques, la llum i les forces que poden contribuir a construir i a consolidar la comunitat dels homes d'acord amb la llei divina. Així mateix, allà on sigui necessari segons les circumstàncies de temps i de lloc, també ella pot, i àdhuc deu, suscitar obres destinades al servei de tothom, especialment, però, dels necessitats, com ara les obres de caritat i altres per l'estil.

L'Església, a més, reconeix tot allò que hi ha de bo en el dinamisme social contemporani, principalment l'evolució vers la unitat, el procés d'una sana socialització i associació civil i econòmica. Promoure la unitat, en efecte, correspon amb la missió específica de l'Església, ja que aquesta és «en Crist com un sagrament, és a dir, signe i instrument de l'íntima unió amb Déu i de la unitat amb tot el gènere humà». Així mostra al món que la veritable unió social externa prové de la unió dels esperits i dels cors, o sigui d'aquella fe i caritat amb les quals la seva unitat fou indissolublement fundada en l'Esperit Sant. Perquè la força que l'Església reïx a injectar en la societat humana dels nostres dies consisteix en aquella fe i aquella caritat efectivament viscudes, i no en l'exercici, amb mitjans purament humans, de cap domini extern.

A més, com que en virtut de la seva missió i de la seva natura no està lligada a cap forma particular de cultura humana o sistema polític, econòmic o social, l'Església a causa d'aquesta seva universalitat pot constituir un lligam estretíssim entre les diverses comunitats i nacions, sempre que li tinguin confiança i reconeguin realment la seva veritable llibertat amb vista a complir la seva missió. Per aquest motiu l'Església invita els seus fills, com també tots els homes, a superar amb aquest esperit de família propi dels fills de Déu tota dissensió entre nacions i races i a donar una solidesa interna a les justes associacions humanes.

El Concili, doncs, es mira amb gran respecte tot allò que hi ha de veritable, de bo, i de just en les institucions, tan variades, que la humanitat s'ha creat i continua creant-se. Declara, a més, que l'Església vol ajudar i promoure totes aquestes institucions en tant que això depèn d'ella i està en harmonia amb la seva missió. L'Església res no desitja amb tant ardor com poder-se desplegar lliurement i en avantatge de tothom sota qualsevol règim que respecti els drets fonamentals de la persona i de la família i reconegui les exigències del bé comú.

43. (*Ajut que l'Església mira de prestar a l'activitat humana per mitjà dels cristians.*) El Concili exhorta els cristians, ciutadans que són d'una i altra ciutat, a aplicar-se fidelment a complir els deures terrenals deixant-se guiar per l'esperit de l'Evangeli. Es desvien de la veritat aquells qui, perquè saben que no tenim aquí baix una ciutat permanent sinó que cerquem la futura, pensen que ja poden negligir els deures temporals, sense adonar-se que, segons la vocació que cadascú ha rebut, la mateixa fe els obliga encara més a complir-los. Però no s'equivoquen pas menys aquells qui, al contrari, es creuen poder-se immersir en els afers de la terra talment com si aquests no tinguessin res a veure amb la vida religiosa, la qual consistiria, segons ells, només en els actes de culte i en alguns deures morals. La separació, constatable en molts, entre la fe que professen i la vida quotidiana s'ha de comptar entre els errors més greus del nostre temps. Un escàndol que ja a l'Antic Testament era denunciat amb vehemència pels profetes i que al Nou Testament el mateix Jesucrist amenaçava encara molt més amb penes greus. No s'han, doncs, d'oposar falsament entre elles les activitats professionals i socials d'una banda i la vida religiosa de l'altra. El cristià que descarta els seus compromisos temporals negligeix els seus deures envers el proïsme, i fins i tot envers Déu mateix, i posa en perill la seva salvació eterna. Seguint l'exemple del Crist que va exercir un art manual, els cristians s'han d'alegrar més aviat de poder desplegar totes les activitats terrenals, unint en una sola síntesi vital els esforços humans, domèstics, professionals, científics o tècnics junt amb els béns religiosos, sota l'altíssima direcció dels quals tot es coordina a glòria de Déu.

Als laics corresponen pròpiament, bé que no exclusivament, els compromisos i les activitats temporals. Així, doncs, quan obren com a ciutadans del món, individualment o en grups, no solament respectaran les lleis pròpies de cada discipli-

na, sinó que s'esforçaran per adquirir una veritable competència en aquells camps. Col·laboraran de bon grat amb els altres homes que persegueixen els mateixos objectius. Reconeixent les exigències de la fe i plens de la seva força, que imaginin, sempre que calgui, noves iniciatives i les duguin a terme. A la consciència dels laics, ja convenientment formada, pertoca d'inscriure la llei divina en la vida de la ciutat terrenal. I que dels sacerdots els laics esperin llum i força espiritual. Que no es pensin, però, que els pastors són sempre tan experts que, a cada nou problema que es presenta, àdhuc greu, puguin tenir a punt una solució concreta, o que aquesta sigui llur missió. Són més aviat ells que han de fer-se responsables de la pròpia responsabilitat, a la llum de la saviesa cristiana i amatents a les lliçons del magisteri.

Moltes vegades serà la mateixa visió cristiana de les coses que els orientarà, en certes circumstàncies, a una solució determinada. Amb tot, altres fidels, amb la mateixa sinceritat, podran expressar un judici diferent sobre la mateixa qüestió, com s'esdevé prou sovint i ben legítimament. I si les solucions proposades pels uns o pels altres fàcilment arriben a ser lligades per molts amb el missatge evangèlic àdhuc sense intenció de les parts, cal que es recordin que no és lícit a ningú en aquests casos de reivindicar exclusivament a favor de la pròpia opinió l'autoritat de l'Església. Que hom procuri, en canvi, sempre de fer-se llum els uns als altres amb un diàleg sincer, bo i guardant la caritat mútua i atents sobretot al bé comú.

Els laics que juguen uns papers actius en tota la vida de l'Església no solament tenen el deure d'impregnar el món d'esperit cristià, sinó que són cridats també a ser testimonis de Crist en tota circumstància, al bell mig de la societat humana.

Els bisbes, als quals ha estat encarregat de governar l'Església de Déu, han de predicar juntaament amb els preveres el missatge de Crist, de tal manera que la llum de l'Evangeli arribi a penetrar totes les activitats terrenals dels creients. Que es recordin encara tots els pastors que amb el tracte quotidià i la sol·licitud mostren al món la faç de l'Església, a partir de la qual els homes es formen un judici sobre la força i la veritat del missatge cristià. Que amb la vida i la paraula, junt amb els religiosos i els fidels, demostrin que l'Església, amb la seva sola presència i amb tots els dons que conté, és una font inestroncable d'aquelles forces que el món modern necessita tant. Que amb un estudi assidu es facin capaços de tenir el paper que els correspon en el diàleg amb el món i amb

els homes de qualsevol opinió. I sobretot que retinguin en el cor les paraules d'aquest Concili: «Com que avui la humanitat tendeix cada cop més a la unitat civil, econòmica i social, cal també més que els sacerdots, unint esforços i neguits sota el guiatge del bisbe i del Summe Pontífex, bandegin tota mena de dispersió per tal que tota la humanitat arribi a la unitat de la família de Déu».

Bé que l'Església, per la virtut de l'Esperit Sant, s'ha mantingut sempre esposa fidel del seu Senyor i no ha deixat mai de ser un signe de salvació en el món, sap molt bé, tanmateix, que hi ha hagut al llarg dels segles, entre els seus membres, clergues i laics que foren infidels a l'Esperit de Déu. L'Església tampoc no ignora la distància entre el missatge que ella porta i la feblesa humana d'aquells a qui és confiat l'Evangeli. Sigui quin sigui el judici que la història faci d'aquests defectes, n'hem de ser conscients i els hem de combatre amb energia perquè no perjudiquin la difusió de l'Evangeli. L'Església sap prou, gràcies a l'experiència dels segles, fins a quin punt li cal madurar contínuament en la realització de les seves relacions amb el món. Guiada per l'Esperit Sant, la mare Església sense parar «exhorta els seus fills a la purificació i a la renovació perquè el senyal de Crist resplendeixi amb més claredat sobre la faç de l'Església».

44. (*Ajut que l'Església rep del món contemporani.*) Així com és important per al món de reconèixer l'Església com una realitat social de la història i ferment seu, així l'Església no desconeix tampoc tot el que ha rebut de la història i de la seva evolució del gènere humà.

L'experiència dels segles passats, el progrés de les ciències, els tresors amagats en les diverses formes de cultura humana, a través dels quals la naturalesa de l'home mateix es manifesta més plenament i s'obren nous camins a la veritat, tot això beneficia també l'Església. En efecte, ja des del començament de la seva història, va aprendre a expressar el missatge de Crist recorrent als conceptes i a les llengües dels diferents pobles, i es va esforçar, a més, d'aclarir-lo amb la saviesa dels filòsofs: es proposava amb això adaptar, en tant que convenia, l'Evangeli a la capacitat de tothom i a les exigències dels savis. I aquesta predicació adaptada de la paraula revelada ha de continuar essent la llei de tota evangelització. Ja que així desvetlla en cada poble la capacitat d'expressar a la seva manera el missatge del Crist i al mateix temps es promou un intercanvi vital entre l'Església i les distintes cultures dels pobles. Per poder augmentar aquests intercanvis, avui sobretot que els canvis

són tan ràpids i tan diverses les maneres de pensar, l'Església té una necessitat particular de l'ajut dels qui, vivint en el món, creients o no creients, coneixen bé les diferents institucions i disciplines i en comprenen la significació íntima. Correspon a tot el poble de Déu, sobretot als pastors i teòlegs, amb l'ajuda de l'Esperit Sant, escoltar atentament, discernir i interpretar els diferents llenguatges del nostre temps, i saber-los judicar a la llum de la paraula de Déu, a fi que la veritat revelada pugui ser percebuda cada vegada més a fons, més ben entesa i més adequadament presentada.

Pel fet de tenir una estructura social visible, senyal justament de la seva unitat en Crist, l'Església pot també enriquir-se, i de fet s'enriqueix, amb l'evolució de la vida social humana, no com si li manqués alguna cosa en la constitució que el Crist li va donar, sinó per conèixer més a fons aquesta mateixa constitució, per expressar-la més bé i adaptar-la amb més encert als nostres temps. L'Església percep amb agraïment que, tant en la seva comunitat com en cadascun dels seus fills, rep diversos ajuts de part dels homes de tota classe i condició. Perquè tots els qui promouen la comunitat humana en l'ordre de la família, de la cultura, de la vida econòmica i social, així com de la vida política, nacional o internacional, aporten també un gran ajut, segons el disseny de Déu, a la comunitat eclesial, en tant que aquesta depèn de factors externs. Encara més: l'Església confessa que molt profit li ha vingut, i li pot venir, fins i tot de la mateixa oposició dels seus adversaris i perseguidors.

45. (*Crist, alfa i omega.*) L'Església, en ajudar el món i rebre'n també molt, pretén un sol fi: que vingui el Regne de Déu i es realitzi la salvació de tota la humanitat. Tot el bé que el poble de Déu, durant el seu pelegrinatge per la terra, pot oferir a la família humana, prové del fet que l'Església és «sagrament universal de la salvació», que revela i alhora realitza el misteri de l'amor de Déu envers l'home.

Efectivament, el Verb de Déu, pel qual tota cosa fou creada, es féu Ell mateix home, talment que, essent home perfecte, pogué salvar tothom i recapitulés l'univers. El Senyor és el fi de la història humana, el punt on convergeixen les aspiracions de la història i de la civilització, el centre de la humanitat, l'alegria de tots els cors, la satisfacció total de llurs anhels. Ell és el qui el Pare ha ressuscitat d'entre els morts, ha exalçat i col·locat a la seva dreta, tot constituint-lo jutge de vius i de morts. Vivificats i aplegats en el seu Esperit, ens dirigim vers el perfeccionament final de la histò-

ria humana, que coincideix en absolut amb el pla del seu amor: «Unir en el Crist totes les coses, tant les del cel com les de la terra» (Ef 1,10).

Diu el mateix Senyor: «Vinc de seguida, i m'acompanya la meva recompensa, per pagar a cadascú segons les seves obres. Jo sóc l'Alfa i l'Omega, el primer i el darrer, el principi i el fi» (Ap 22,12-13).

Part II

ALGUNS PROBLEMES MÉS URGENTS

46. (*Proemi.*) Després d'haver exposat quina és la dignitat de la persona humana i la tasca, individual i social, que l'home és cridat a acomplir arreu del món, el Concili, a la llum de l'Evangeli i de l'experiència humana, ara vol atreure l'atenció de tothom sobre alguns problemes contemporanis particularment urgents que afecten màximament el gènere humà.

Entre les nombroses qüestions que preocupen avui a tothom, convé recordar especialment les següents: el matrimoni i la família, la cultura humana, la vida economicosocial i política, la solidaritat entre els pobles i la pau. Sobre cada una d'aquestes cal que resplendeixin els principis i la llum que provenen de Crist; així els cristians tindran una guia i tots els homes podran ser il·luminats en la recerca d'una solució a problemes tan nombrosos i complexos.

Cap. I. Fomentar la dignitat del matrimoni i de la família

47. (*El matrimoni i la família en el món d'avui.*) El benestar de la persona i de la societat humana i cristiana està estretament lligat amb una felicitat situació de la comunitat conjugal i familiar. Per això els cristians, juntament amb tots els qui tenen una alta estima de l'esmentada comunitat, s'alegren sincerament dels diferents mitjans amb què els homes avui progressen en el foment d'aquesta comunitat d'amor i en el respecte a la vida: mitjans que ajuden els esposos i els pares en llur missió preeminent i dels quals esperen encara millors beneficis i per això s'esforcen a promoure'ls.

La dignitat d'aquesta institució, però, no resplendeix amb el mateix esclat arreu, ja que es veu enfosquida per la poligàmia, la plaga del divorci, l'anomenat amor lliure i d'altres deformacions. A